

ייצוגים של מוגבלויות במדיה- אוטיזם

מבוא

מטרת המחקר הנוכחי הינה בחינת אופן ייצוג אוטיזם במדיה הישראלית.

אוטיזם היא מוגבלות התפתחותית שאופן ייצוגה במדיה הינו משמעותי בהתפתחות התפיסה הציבורית אודותיה. לכתבות החדשותיות, בין אם הן מפורסמות בטלוויזיה ובין אם בעיתונות הכתובה, מלבד תפקיד חשוב בעיצוב תפיסת המוגבלות בציבור, יש גם אחריות גדולה, שכן עליהם להיצמד לאמת, להציג את המציאות כפי שהיא, ולספק לציבור מידע אמין, מאוזן ושאינו מפלה.

לכן, לצורך בחינת אופן ייצוג האוטיזם בישראל, מנותחות במחקר הנוכחי שש כתבות מתוך העיתונות המקוונת. ניתוח זה הינו ניתוח איכותני, במהלכו אותרו בדברי הכתב או המרואיינים בכתבה, הופעתם של המודלים, הרפואי או החברתי ולכן הופעתם של דימויים וסטראוטיפים אודות אוטיזם ובעלי מוגבלויות.

תוצאות המחקר מציגות תמונה עגומה, שכן בכל ששת הכתבות שנבחנו במחקר הנוכחי נמצאו רעיונות ותפיסות המייצגות את המודל הרפואי, ונמצאו דימויים וסטראוטיפים המתחזקים ומנציחים את הסטיגמות אודות אוטיסטים. יחד עם זאת, בשלוש מתוך ששת הכתבות שנבחנו במחקר הנוכחי נמצאו גם רעיונות ותפיסות המייצגות את המודל החברתי, הדוגל בשינוי ותיקון המבנה החברתי הקיים, בכדי שלא יהיה כזה שמגביל את בעלי הלקויות השונים. בנוסף, חשוב לציין כי מדגם המחקר הנוכחי הינו מדגם נוחות, קטן ואינו מייצג.

סקירת ספרות

אוטיזם היא מוגבלות התפתחותית הטרוגנית שכוללת תסמינים העלולים להופיע בעוצמות שונות, כך שניתן לומר כי כל בעל אוטיזם נמצא במקום אחר על הרצף האוטיסטי (מהקל- סובל ממעט תסמינים שעוצמתם נמוכה, ועד הקשה- סובל מהרבה תסמינים שעוצמתם גובהה). אופן ייצוג המוגבלות, בכלל והאוטיזם בפרט (מיקוד המחקר הנוכחי), בתקשורת הינו בעל משמעות, שכן בעקבותיו מתפתחת תפיסת הציבור אודות אותה המוגבלות. לכן, מחקרים רבים בתחום בחנו את אופן ייצוג האוטיזם ב: ספרות ילדים, עיתונות כתובה, ערוצי חדשות, סרטים וסדרות דרמה (Holton, Farrell & Fudge, 2014; Dyches, Egan, Moss, Grow, Black & Prater, 2018).

הולטון, פרל ופודג' (2014) חקרו את ייצוג האוטיזם בעיתונות החדשותית הכתובה. לתפיסתם, לעיתונאים ישנו תפקיד חשוב וקריטי בייצוג ומסגור מוגבלויות פיזיות והפרעות נפשיות, למרות שהם עשויים לתפוס עצמם כמי שתפקידו הינו לבדר או להעביר מידע, ולא לחנך, מוטלת עליהם האחריות לספק לציבור מידע אמין, מאוזן, ושאינו מפלה. הולטון, פרל ופודג' (2014) בחנו במחקרם את אופן ייצוג האוטיזם בעיתונות בארה"ב ובאנגליה במהלך 15 שנים. תוצאות המחקר הצביעו על כך שמקרים רבים מוצגת המוגבלות באמצעות שימוש בדימויים ורמזים סטיגמטיים. כלומר, תוך התייחסות לתוויות המגבלה, לסימפטומים פסיכיאטרים, לליקויים במיומנויות חברתיות, למראה גופני, לתסמינים ועוד. כמו כן, נמצא כי פעמים רבות נעשה שימוש טכניקות מסגור שליליות לצורך ייצוג אוטיזם. למשל, מסגור המגבלה במונחים של רווח מול הפסד, תוך מיקוד יתר במה שאוטיסטים לא מסוגלים לעשות. כל אלו הביאו לכך ששני שלישי מכלל הסיקור החדשותי אודות אוטיזם נמצא ככזה שתורם להצנחת הסטיגמות אודות המגבלה.

מחקר נוסף שבחן את אופן ייצוג האוטיזם בחדשות, אך התמקד במהדורות החדשות הטלוויזיוניות של השנים 2010-1990, הציג ממצאים מעט יותר אופטימיים. במחקר זה נבחנו הנושאים שעמדו במוקד הכתבה, מקורות הסמכות שהציגו את המוגבלות בכתבה, וכן את שיוך האחריות לבעל המוגבלות או לחברה. ממצאי המחקר הצביעו על כך שמרבית הכתבות עסקו בסיפור התמודדות אישי או משפחתי של בעל המוגבלות, תוך הצגת המאבקים, התסכולים והתסמינים, או שעסקו בהצגת הגורמים לאוטיזם (חשיפה לרעלים, חיסונים, מחלות במערכת העיכול ועוד), תוך מסגור התופעה תחת אחריות אישית של בעל המגבלה ומשפחתו, אם כי לרוב הייתה הימנעות מהצגה של